

Vytautas Jonas Šliūpas – tarp Palangos, Amerikos ir šeimos atminties: 95-osioms gimimo metinėms

Sukanka 95 metai, kai gimė inžinierius, išeivijos veikėjas, jauniausias Jono Šliūpo sūnus Vytautas Jonas Šliūpas. Jis gimė 1930 m. spalio 24 d. Palangoje, čia praleido keturiolika savo gyvenimo metų. Palangoje baigė pradinę mokyklą ir pirmąsias dvi gimnazijos klases. 1944 m. kartu su tėvais pasitraukė į Brėgencą (Austrija). Mirus tėvui, Vytautas Jonas su mama persikėlė į Vokietiją, o vėliau emigravo į JAV, kur rūpinosi tėvo rašytinio palikimo išsaugojimu, archyvo kaupimu.

Mindaugas Surblys

Lietuvos nacionalinio muziejaus padalinys, Palangos burmistro Jono Šliūpo muziejus

Vytauto tėvas Jonas Šliūpas ilgus metus aktyviai ir įvairiais būdais siekė civilinės metrikacijos įteisinimo, bet įstatytas priimtas tik 1940 m. rugpjūčio 15 d., Lietuvą okupavus sovietams. Jau kitą dieną po Civilinės metrikacijos įstatymo įsigaliojimo Jonas Šliūpas Palangos civilinės metrikacijos skyriaus gimimo metrikų knygose pirmuoju numeriu įregistravo šiame mieste gimusį, beveik dešimties metų sulaukusį sūnų Vytautą Joną.

Šliūpų šeima (Jonas, Vytautas, Grasilda), 1936 m. Kaunas. VUB ŠAIC Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvo nuotr.

Vos keturiolikos metų Vytautas 1944 m. spalį kartu su tėvais pasitraukė į Vakarus. Teko glaustis Austrijos, vėliau Vokietijos pabėgėlių stovyklose, kur neilgai trukus (1944 m. lapkričio 6 d.) išgyveno tėvo mirtį. Nebelikus vilties grįžti į tėvynę, kartu su mama Grasilda Grauslyte-Šliūpiene 1947 m. emigravo į Jungtines Amerikos Valstijas. Gyvenimas turėjo tęstis: reikėjo mokytis, tobulėti, padėti vienai likusiai motinai. Amerikoje Vytautas Jonas Šliūpas įgijo universitetinį išsilavinimą – baigė statybos inžinerijos (Ilinojaus technologijos institute) ir hidraulikos mokslus (Viskonsino universitete). Studijų metais dalyvavo jaunimo veikloje, buvo aktyvus skautas, suredagavo pirmąjį Čikagos skautų leidinį „Lituanica“, buvo pirmasis žurnalo „Lituanus“ rėmimo komiteto pirmininkas. Po studijų 1954 m. susituokė su būsimąja farmacininke Vanda Fabijonavičiūte iš Mažeikių. 1957 m. jiedu susilaukė sūnaus Kęstučio Jono, o vėliau ir vaikaičio Viesulo Roko.

Vytautas Šliūpas darbo kabinete Liberijoje, 1958 m. VUB ŠAIC Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvo nuotr.

Karjerą plėtojo keliaudamas po visą pasaulį, gyveno ir dirbo daugelyje Europos, Afrikos, Pietų Amerikos, Azijos valstybių, kur buvo statomos hidroelektrinės, atliekami irigacijos ir drenažo darbai. Dirbdamas ir keliaudamas (nuo 1958 m. aplankė net 126 šalis) rasdavo laiko ir visuomeninei veiklai, įsitraukdavo į įvairias draugijas, neretai pats joms vadovaudavo.

Vytautas Šliūpas su žmona Vanda Šliūpiene (dešinėje), 1970 m. Kalifornija (JAV). VUB ŠAIC Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvo nuotr.

1985 m. Vytautas Jonas Šliūpas išėjo į pensiją ir visa galva pasinėrė į lietuvišką veiklą: ėmė dirbti Amerikos lietuvių organizacijose, bendradarbiauti spaudoje. 1987 m. savo namuose San Fransiske (Kalifornijoje, JAV) įsteigė tėvo Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvą. „Nedavė ramybės mintis – jei aš nesutvarkysiu, niekas kitas to nepadarys“, – rūpindamasis tėvo atminimo išsaugojimu ir įamžinimu kartojo iki pat gyvenimo galo.

Labai greitai šeimos archyvas išaugo į gausų lietuvių kultūros archyvą Amerikos vakaruose: įvairius spaudinius ir daiktus ėmė aukoti Amerikoje, Australijoje, Kanadoje, Lenkijoje gyvenantys išeiviai. Sukauptą archyvą jo įkūrėjas labai norėjo dovanoti nepriklausomai Lietuvai. 2005 m. buvo pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Šiaulių universitetu. Pirmoji siunta į Šiaulių universiteto biblioteką atkeliavo 2009-aisiais. Tų pačių metų birželio 12-ąją įvyko oficialus Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvo atidarymas, kuriame dalyvavo ir jo įkūrėjas Vytautas Jonas Šliūpas su žmona Vanda. „Man lietuviškumas visą laiką buvo svarbus. Jaučiuosi esantis Lietuvos patriotas ir man Lietuva rūpi“, – sakė jis.

Jono Šliūpo sūnus Vytautas muziejaus verandoje, XX a. 9-10 deš. Palanga. LNM

nuotr.

Vytautas Jonas Šliūpas puikiai atminė prieškario Palangą, kurią jis, keturiolikmetis, su šeima buvo priverstas palikti karui baigiantis. Pirmą kartą į Palangą iš Amerikos jis atvyko tik 1988 m. Vėliau vasaromis su žmona čia atostogaudavo. Palangoje apsilankydavo ir gydydavosi šalia muziejaus, Jono Šliūpo gatvėje įkurtame Kauno medicinos universiteto Psichofiziologijos ir reabilitacijos institute (dabar LSMU Neuromokslų instituto Palangos klinika). Netoli Kuršėnų, atgautoje tėvo žemėje, Vytauto Jono Šliūpo pastangomis įsteigtas Auksučių žemės ūkio mokomasis, parodomasis ir miškų ekologinio tvarkymo centras. 1997 m. Vytautas Jonas Šliūpas kartu su savanoriais mokslininkais iš Kalifornijos Deiviso (Davis) universiteto įsteigė Auksučių fondą (*Auksučiai Foundation*), skirtą Lietuvos smulkiesiems ūkininkams šviesti ir remti. 140-ųjų tėvo gimimo metinių proga ir kartu minėdamas savo 70-ąjį jubiliejų 2000 metais parašė ir išleido atsiminimų knygą „Tėvas, kokį aš prisimenu“.

Vytautas Jonas Šliūpas mirė 2017 m. rugpjūčio 23 d. Redvudo mieste (Kalifornija, JAV), buvo palaidotas Lietuvių tautinėse kapinėse Čikagoje, ten, kur ir jo tėvai Jonas ir Grasilda Šliūpai.